

УДК 336.717.1:004.738.5

Говорушко Т.А.*доктор економічних наук, професор
Національного університету харчових технологій***Ситник І.П.***кандидат технічних наук,
доцент кафедри фінансів
Національного університету харчових технологій***Лисенко О.В.***студент
Національного університету харчових технологій*

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМ VISA ТА MASTERCARD В УКРАЇНІ І ЗА КОРДОНОМ

Стаття присвячена досвіду і проблемам використання систем Visa та MasterCard на українському ринку і за кордоном. Оскільки товарно-грошові відносини функціонують саме за рахунок використання платіжних систем, і найбільш популярними їх представниками в Україні є Visa і MasterCard. Вони покликані замінити готівкові розрахунки безготівковими і підвищити рівень безпеки власника грошових коштів. Виявлені можливі проблеми їх використання в контексті існування конкуруючих систем на українському ринку.

Ключові слова: платіжні системи, міжнародна платіжна система, Visa, MasterCard, пластикова картка, банківський рахунок.

Говорушко Т.А., Ситник І.П., Лисенко О.В. ОПЫТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СИСТЕМ VISA И MASTERCARD В УКРАИНЕ И ЗА РУБЕЖОМ

Статья посвящена опыту и проблемам использования систем Visa и MasterCard на украинском рынке и за рубежом. Поскольку товарно-денежные отношения функционируют именно за счет использования платежных систем, и наиболее популярными их представителями в Украине являются Visa и MasterCard. Они призваны заменить наличные расчеты безналичными и повысить уровень безопасности владельца денежных средств. Обнаружены возможные проблемы их использования в контексте существования конкурирующих систем на украинском рынке.

Ключевые слова: платежные системы, международная платежная система, Visa, MasterCard, пластиковая карта, банковский счет.

Govoryshko T.A., Sytnyk I.P., Lysenko O.V. EXPERIENCE OF USING VISA AND MASTERCARD IN UKRAINE AND ABROAD

This article examines the use of Visa and MasterCard in the Ukrainian market and abroad. Since commodity-money relations operate it through the use of payment systems, and the most popular of their representatives in Ukraine are Visa and MasterCard. They are designed to replace cash payments and non-cash increase security holder funds. Identify potential problems using them in the context of the existence of competing in the Ukrainian market.

Keywords: payment systems, international payment system, Visa, MasterCard, plasticcard, bankaccount.

Постановка проблеми. Сучасні платіжні системи є важливою частиною економічної і фінансової інфраструктури будь-якої країни. Ефективне функціонування платіжних систем дозволяє безпечно та своєчасне проведення операцій, робить ключовий внесок в економічний розвиток країни.

Для того щоб забезпечити стабільне функціонування платіжних систем в Україні, першочерговими завданнями є розвиток системи електронних грошей та розбудова систем електронних платежів як внутрішньодержавного рівня, так і міжнародного. На сьогодні на українському ринку використовуються досить потужні платіжні системи – Visa та MasterCard.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед основних досліджень і публікацій, у яких започатковано вивчення розвитку і функціонування платіжних систем слід виокремити праці таких провідних вітчизняних і зарубіжних науковців, як Кравець В.М., Юценко В.А., Лисицький В.І., Вовчак О.Д., Шпаргало Г.Є., Андрейків Т.Я., Коваль Н.О., Борщ М.В., Мороз А.М., Сало І.В., Савлука М.І., Віднійчук-Вірван Л.А., Колодізев О.М., Міщенко В. І., Пиріг С.О.

Однак, незважаючи на широке вивчення науковцями зазначеної проблеми, актуальним є конструювання нового підходу до вирішення питання ефективного використання платіжних систем в умовах посилення конкуренції.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає в з'ясуванні сутності систем Visa та MasterCard, можливостей і проблеми їх використання на українському ринку в контексті існування конкуруючих систем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Платіжну систему представляють як платіжну організацію, учасників платіжної системи та сукупність відносин, що виникають між ними при проведенні переказу коштів.

Одним з найвизначніших етапів розвитку всієї платіжної системи був розвиток карткових платіжних систем. Першопрохідцями в освоєнні ринку пластикових грошей були і нині відомі у всьому світі платіжні системи Bank of America (Visa International), MasterCard, American Express та елітний міжнародний клуб Diners Club [1].

Однією із найперших та найбільш пізнаваних брендів є компанія Diners Club International, яка здійснює прямі банківські та платіжні послуги. Diners Club International заснована в 1950 році в США. Сьогодні, Diners Club виконує платіжні потреби заможних споживачів. Diners Club має унікальні можливості для обслуговування своїх власників карток у всьому світі [7]. Основним недоліком карт Diners Club є висока вартість їх обслуговування. Наприклад, при

втрагі картки за її відновлення власнику потрібно заплатити \$ 200. Ще одним недоліком картки є її незручність, тобто обмежена кількість точок, де можна її скористатися. Більшість власників користуються картами Diners Club скоріше як страховим полісом і перепусткою до зали очікування аеропортів, ніж як платіжним інструментом.

Ще однією з визнаних платіжних систем є American Express. American Express – це американська диверсифікована корпорація, яка надає послуги фізичним та юридичним особам на ринках міжнародного ділового і приватного туризму, фінансових послуг і електронної комерції. Платіжна система American Express перша в світі компанія – емітент дорожніх чеків [1].

В Україні досить широко розповсюдження ці платіжні системи не здобули, оскільки вони є досить дорогими для індивідуального використання. Diners Club та American Express розраховані лише на споживачів з досить великим достатком. В Україні через агентські угоди працює платіжна система American Express. Її картки можна отримати в таких банках, як «ПриватБанк», «Укрексімбанк», «Укрінбанк» тощо.

На сьогодні найбільш популярними представниками в Україні є Visa і MasterCard, які покликані замінити готівкові розрахунки безготівковими і підвищити рівень безпеки власника грошових коштів. З'ясуємо відмінні ознаки цих систем і варіант, який краще вибрати для своїх потреб?

Visa – американська платіжна система, яка представлена в 200 країнах світу і забезпечує здійснення безготівкових платежів між суб'єктами товарно-грошових відносин. Компанія заснована в 1970 році і є піонером ринку платежів, здійснюваних за допомогою банків-

ських карток. Найбільший рівень довіри у фірми в країнах Північної Америки, найменший – у країнах Азії.

MasterCard – міжнародна платіжна система, представлена в 210 країнах світу і розташована в США. З її допомогою можна здійснювати безготівкові операції зі своїм банківським рахунком, оплачувати покупки в Інтернеті, переказувати грошові кошти. Географічно компанія розділила напрямки своєї діяльності на 5 регіонів, забезпечуючи користувачам безпечну роботу практично в будь-якій точці світу. Таким чином, Visa і MasterCard є глобальними платіжними системи, які надають банкам стандарт здійснення операцій, який можна прив'язати до валют [2].

Основними елементами, які забезпечують ефективне функціонування платіжних систем Visa і MasterCard, є їх продукти (табл. 1).

Як видно з табл. 1, кожний продукт платіжної системи має своє індивідуальне визначення і призначення. В залежності від картки споживач може здійснювати певний набір операцій. Картки Visa є найбільш популярними, надійними і поширеними в Україні. Вони допомагають їх власникам оплачувати послуги, здійснювати покупки у торговельних точках, в Інтернеті так само легко, швидко і безпечно, як і при використанні готівки. Картки ідеально підходять для тих, хто вперше має справу таким платіжним інструментом без сформованої банківської історії.

Щодо, платіжної системи MasterCard, то ця система також має свої індивідуальні продукти (табл. 2).

Як бачимо, картки MasterCard – це зручний і безпечний доступ до вашого банківського рахунку. Вони забезпечують можливість знімати гроші в банкоматі й оплачувати покупки однією і тією ж картокою. Формують безпеку власника. Оскільки не доводиться по-

Таблиця 1

Основні продукти системи Visa

№	Картки	Характеристика
1	Visa Electron	за допомогою цієї картки не можна здійснювати покупки в Інтернеті, здійснюється ретельний контроль всіх операцій банком – емітентом, який підтверджує наявність достатньої кількості грошей на рахунку користувача, оскільки той має або нульову історію, або перебуває в зоні ризику невідшкодування кредитних коштів. Основна аудиторія – починаючі користувачі, студенти, зарплатні картки
2	Visa Classic	можна здійснювати будь-які покупки в маркірованих точках, знімати кошти в маркірованих банкоматах. Користувачами є досвідчені клієнти з середнім доходом, що користуються базовими можливостями карт
3	Visa Gold	надає можливість отримання мінімальних знижок у точках -партнерах банку або системи Visa, спеціальних пропозицій з бронювання авіаквитків, готелів і т. д. Аудиторія, яка використовує ці картки, – це постійні клієнти банку з сформованою банківською історією
4	Visa Platinum	знижки, спеціальні пропозиції, юридична та медична допомога, кредитні ліміти до \$ 10 тис. Користувачі це VIP-клієнти
5	Visa Infinite	знижки, спеціальні пропозиції, юридична та медична допомога, кредитні ліміти від \$ 50 тис., консьерж-сервіс, охорона, оренда автомобіля банку та інші умови для «напівбогів». Тут спостерігається індивідуальне обслуговування
6	Visa Virtual	не «матеріалізується» в карту Visa в традиційному розумінні. Не має магнітної стрічки, логотипа компанії. Дозволяє розділяти видатки у віртуальних і реальних магазинах. Ці картки призначені для оплати товарів і послуг через Інтернет

Таблиця 2

Основні продукти платіжної системи MasterCard

№	Картка	Характеристика
1	MasterCarar Electronic	за допомогою цієї картки можна швидко і безпечно здійснювати покупки, одержувати готівку у всій мережі банкоматів MasterCard
2	MasterCard® Standart	має гнучку систему розрахунків, глобальну мережу прийому, цілодобовий доступ до коштів через банкомати, послуги
3	MasterCard® GlobalService™	надає цілодобову допомогу і консультації на більш ніж 30 мовах і інші послуги
4	MasterCard® Gold	має підвищену купівельну спроможність, збільшений ліміт витрачання коштів і багато інших переваг
5	MasterCarar Platinum	містить всі переваги карток Standard і Gold, плюс ще більший ліміт витрачання коштів
6	MasterCardWorld Signia	відсутність наперед встановленого ліміту, спеціальні пільги в поїздках, персональне обслуговування

сити з собою багато готівки. Дозволяють сформувати щомісячний деталізований звіт по витратах. Безпечною перевагою є розгалужена мережа банкоматів: понад 900 тисяч банкоматів в усьому світі.

Вважаємо за потрібне виділити основні відмінності Visa та MasterCard (табл. 3).

Як бачимо з табл. 3, охоплення ринку у Visa дещо ширше, ніж її конкурента, але в останні роки різниця стрімко скорочується. Крім того, дана компанія зробила істотний вплив на розвиток галузі, заклавши фундамент процесу зміну безготівкових платежах. У іншому відмінності між платіжними системами носять суто технічний характер. Так, картка Visa використовується в Україні для створення рахунків в доларах і гривні. MasterCard – в євро або російських рублях. Тим не менше після відкриття до конкретної карти можна прив'язати рахунок в необхідній валюті.

Конверсія коштів у валюті рахунку також буде відрізнятися в залежності від платіжної системи, що пов'язано з особливостями ринку. Вважається, що Visa надійніша, ніж MasterCard і дає більше гарантій за рахунком. Прив'язка у Visa йде до долара, у MasterCard – до євро, але ця обставина умовна. За необхідності рахунок можна прив'язати до будь-якої валюти.

В українських банках MasterCard і Visa використовуються досить активно. Найбільші українські банки, такі як: Приватбанк, Ощадбанк, Дельта банк, Райффайзен банк Аваль, Укрсоцбанк, ВТБ Банк, Надра, Укрсиббанк, Банк Фінанси і Кредит, Банк Хрещатик, Укррексімбанк зареєстрували в Національному банку України договори про членство або про участь у міжнародних платіжних системах. Популярність цих систем серед вітчизняних фінансових посередників пояснюється їх конкурентним перевагами, однією з яких є низький тариф на обслуговування [4].

Основною проблемою, з якою стикаються платіжні системи Visa і MasterCard у конкурентному середовищі, є досить стрімкий розвиток системи електронних платежів. Тому організаціям потрібно досить ефективно працювати, щоб залишитися на ринку і не втратити досягнутих позицій. Сьогодні дуже багато організацій, які створюють нові платіжні системи, що швидко адаптуються в багатонаціональній аудиторії.

Варто звернути увагу на стрімкий розвиток нової китайської міжнародної платіжної системи China UnionPay.

UnionPay була створена в 2002 році в Шанхаї. До середини 2013 року її акціонерами були більш 200 фінансових установ: найбільшому акціонеру належало до 6 % акцій. Платіжні картки UnionPay приймаються більш ніж в 141 країні світу, зокрема в

більш ніж 1 млн. банкоматів. Кількість випущених карт UnionPay в світі перевищує 3 млрд. карт.

У 2010 році китайці вперше обігнали глобального лідера – Visa – на 0,6% карт в загальному обсязі, і з тих пір зміцнюють лідерство. За даними The Nilson Report, до 2011 року частка UnionPay зростає до 45,11% проти 35,9% у Visa і 16,2% у MasterCard. Якщо динаміка збережеться, то до 2016 р., частка системи з Піднебесної може перевищити половину світового карткового обороту [5].

На даний час China UnionPay узгодила свої документи з НБУ, що дозволить системі працювати на українському ринку. Нагадаємо, це вже друга спроба китайської компанії вийти на український ринок. Ще у 2006 році між UnionPay і ПриватБанком був підписаний договір про еквайринг [5].

З 28 січня 2008 року в Європі з'явився ще один конкурент Visa і MasterCard – SEPA (Single Euro Payments Area), який введе свою платіжну систему для єдиного європейського простору. Нові карти знизять витрати користувачів. Це дозволить фізичним та юридичним особам здійснювати перекази коштів, використовуючи SEPA, яка покладе край поділу європейського платіжного ринку національними кордонами.

Фізичні та юридичні особи матимуть можливість проводити платежі всередині Європи, використовуючи будь-який рахунок у європейському банку. Після кредитних трансфертів поступово вводяться й два інших інструменти безготівкових транзакцій – прямий дебет і картки.

Головною метою SEPA є стандартизація платежів шляхом створення єдиних форматів для національних і європейських платежів. Перехід на систему SEPA торкнеться кожного, хто має банківський рахунок.

В системі SEPA можна здійснювати перекази виключно у валюті Євро в межах держав – учасниць SEPA. Рахунки поручителя і одержувача платежу ідентифікуються за допомогою IBAN і BIC. Відсутнє обмеження суми переказів. Сума переказу нараховується на рахунок одержувача в повному обсязі, можливі витрати вираховуються додатково. Термін виконання переказу до банку одержувача становить один робочий день. Текст призначення платежу складається з максимумом 140 знаків.

Зона SEPA охоплює більше 500 мільйонів громадян і 20 мільйонів підприємств, європейські державні органи влади.

Отже на території України такі гіганти як UnionPay та SEPA в довгостроковій перспективі цілком може потіснити Visa і MasterCard.

Таблиця 3

Основні відмінності Visa та MasterCard

№	Особливість	Visa	MasterCard
1	Охоплення ринку	належить близько 28% платіжних карт світу	належить близько 20% платіжних карт світу
2	Територіальне представництво	використовується в 200 країнах світу	використовується в 210 державах
3	Вплив на розвиток ринку	піонер безготівкових платежів, який створив першу в світі мережу банкоматів, картки для передоплати і багато іншого	в цій гонці можна вважати «наздоганяючим» гравцем, який розвивався по стопах більш досвідченого конкурента
4	Платежі P2P (від людини людині)	дає можливість здійснювати P2P – платежі	не дає можливість здійснювати P2P – платежі
5	Код для електронних угод	при здійсненні покупок в глобальній мережі застосовується код CVV2	при здійсненні покупок в глобальній мережі застосовується код CVC2
6	Обслуговуються валюти в Україні	відкривається для доларових і гривневих рахунків	для рахунків в євро або гривні

* Складено за даними джерела [2]

Висновки з проведеного дослідження. З наведеного вище можна зробити наступні висновки. Сучасний етап використання платіжних систем Visa і MasterCard потребує вдосконалення своєї роботи на зовнішньому ринку, оскільки існує досить велика загроза з боку конкурентів.

Конкуренція між Visa і MasterCard триває давно. Одними з головних світових конкурентів для цих систем є нова китайська міжнародна платіжна система China UnionPay та європейка міжнародна платіжна система SEPA. Їх швидкий розвиток може зумовити витіснення Visa і MasterCard з ринку. Щоб утримати конкурентні позиції на ринку, організаціям потрібно шукати нові методи залучення і утримання клієнтів.

УДК 336.1

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Пиріг С. О. Платіжні системи : навч. посіб. / С. О. Пиріг. – К. : ЦУЛ, 2008. – 240 с.
2. Яка різниця між Visa і MasterCard? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://crediteck.com.ua/articles/yaka-riznitsya-mizh-visa-i-mastercard/>.
3. Visa – карта мира [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.prostobank.ua/plastikovy_e_karty/stati/visa_karta_mira.
4. Національний Банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua/.
5. В Украину пришло китайский конкурент Visa и MasterCard [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://delo.ua/finance/v-ukrainu-prishe-kitajskij-konkurent-visa-i-mastercard-226280/?supdated_new=1395405510.

Голинський Ю. О.

*асистент кафедри міжнародної економіки та теорії фінансів
Львівської державної фінансової академії*

ЛІКВІДНІСТЬ КАЗНАЧЕЙСТВА ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ НЕЮ

Стаття присвячена питанням ліквідності казначейства, запропоновано авторські визначення понять «ліквідність казначейства» та «ліквідність балансу казначейства». Також розглянуто методи управління ліквідністю, у тому числі її планування. Досліджена основна форма реалізації методу управління активами і пасивами ЄКР – метод джерел та використання коштів.

Ключові слова: казначейство, ЄКР, ліквідність, управління, методи.

Голинский Ю. О. ЛИКВИДНОСТЬ КАЗНАЧЕЙСТВА И МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ ЕЮ

Статья посвящена вопросам ликвидности казначейства, предложены авторские определения понятий «ликвидность казначейства» и «ликвидность баланса казначейства». Также рассмотрены методы управления ликвидностью, в том числе ее планирования. Исследована основная форма реализации метода управления активами и пассивами ЕКС – метод источников и использования средств.

Ключевые слова: казначейство, ЕКС, ликвидность, управление, методы.

Holynskyy Yu. O. LIQUIDITY OF THE STATE TREASURY AND METHODS OF IT'S MANAGEMENT

The article is devoted to the questions of the liquidity of treasury, authorial definitions of «liquidity of treasury» and «liquidity of treasury balance» are proposed, methods of treasury management, including it's planning are considered. The main form of the TSA assets and liabilities management methods are investigated – method of sources and funds exploitation.

Keywords: treasury, TSA, liquidity, management, methods.

Постановка проблеми. Розвиток системи органів державного казначейства необхідний для підвищення ефективності управління та контролю за державними фінансовими ресурсами. Незважаючи на низку заходів, вжитих для підвищення ефективності використання бюджетних коштів, на даний час відсутні механізми, що дозволяють це зробити. До теперішнього часу залишається невирішеною низка проблем, серед яких використання залишків на особових рахунках одержувачів бюджетних коштів.

Рационально структурований і реалістичний бюджет, надійна і сучасна система його виконання не дають гарантії того, що держава може вчасно здійснити необхідні видатки, з найменшими для неї витратами. Відтак, центральною ланкою сучасного бюджетного управління стає управління бюджетними коштами. Однією з найважливіших проблем розвитку процесів виконання бюджетів в Україні є відсутність ефективного управління фінансовими потоками. Причиною цього є занадто повільний розвиток методології управління фінансовими (основним чином бюджетними) ресурсами держави. Існує гостра потреба у створенні необхідних умов для управління ліквідністю казначейства. Як відомо, усі кошти бюджету розміщені на Єдиному казначейському ра-

хунку, відкритому в НБУ. При цьому, мають місце постійні коливання, пов'язані як з бюджетним дефіцитом, так і тимчасовим надлишком бюджетних коштів. Тому виникає необхідність в управлінні активами та пасивами ДКСУ.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науковцями (Кондратюк [1], Лондар [2], Павлюк [3], Самохіна [4], Сидоренко [5], Теленик [6], Костенко [7], Макуцький [8]) вже було визначено основні переваги казначейської системи виконання бюджету, показано позитивні тенденції у розвитку самої бюджетної системи держави. Але аналіз стану виконання бюджетів усіх рівнів демонструє необхідність покращення якості управління бюджетними потоками. Хоча мають місце перманентне удосконалення системи виконання бюджету, а також позитивні тенденції процесу виконання бюджету органами Казначейства, проте ряд питань залишаються невирішеними.

Постановка завдання. Незважаючи на те, що протягом останнього часу у Державній казначейській службі України активізувалася робота щодо створення умов для ефективного управління операціями Єдиного казначейського рахунку, теоретичні та методологічні дослідження в цьому напрямку практично відсутні. Завданням даного дослідження є, власне,